“IT DARSLARIDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH: YORDAMCHI VOSITAMI YOKI O‘QITUVCHINING O‘RNINI BOSUVCHI VOSITAMI?”

Madatova Tursuntosh Marat qizi

Qarshi Davlat Texnika Universiteti “Axborot kommunikatsiya texnologiya sohasida kasb ta’limi” yo’nalishi 4-bosqich talabasi

E-mail tursuntoshmadatova204@gmail.com Phone number: +99888 636 0136

Annotatsiya: Ushbu maqolada IT darslarida sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarining o‘rni va roli tahlil qilinadi. Sun’iy intellektning ta’lim jarayonida yordamchi vosita sifatida qo‘llanilishi o‘quvchilarning bilim olish samaradorligini oshirish, individual yondashuvni ta’minlash va o‘qituvchilarning ish yukini kamaytirishga xizmat qilishi ko‘rsatib o‘tiladi. Shu bilan birga, SI texnologiyalarining o‘qituvchining o‘rnini bosuvchi vosita sifatida ishlatilishi mumkinligi masalasi ham muhokama qilinib, uning inson omilini butunlay almashtira olmasligi, xususan, pedagogik tajriba, hissiy qo‘llab-quvvatlash va axloqiy mas’uliyat kabi jihatlar bo‘yicha chegaralari ko‘rsatiladi. Tadqiqotda sun’iy intellektning ta’lim jarayonida muvozanatli va samarali qo‘llanilishi, o‘qituvchi va texnologiyalar o‘rtasidagi integratsiya orqali sifatli ta’limni ta’minlash muhimligi ta’kidlanadi.

Аннотация: В трёх статьях анализируется место и роль технологий искусственного интеллекта (ИИ) на уроках информатики. Показано, что использование ИИ в качестве инструмента в образовательном процессе способствует обучению учащихся, обеспечивает индивидуальную поддержку и увеличивает нагрузку на учителей. В данной статье рассматриваются возможности использования технологий ИИ как самостоятельного инструмента, их ограничения с точки зрения эффективного управления человеческим фактором, педагогического опыта, эмоциональной поддержки и моральной ответственности. В исследовании

подчёркивается важность сбалансированного и эффективного использования ИИ в образовательном процессе, обеспечивающего качество за счёт интеграции учителей и технологий.

Abstract: Three articles analyze the place and role of artificial intelligence (AI) technologies in IT lessons. The use of AI as a tool in the educational process is shown to support students' learning, provide individual support, and increase the workload of teachers. This article discusses the possibility of using AI technology as a self-contained tool, its limitations in terms of effective management of the human factor, pedagogical experience, emotional support, and moral responsibility. The study emphasizes the importance of a balanced and effective use of AI in the educational process, ensuring quality through the integration of teachers and technology.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, IT ta'limi ,ta'limda sun'iy intellekt, o'qituvchi roli, yordamchi vosita, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiyalar, individual yondashuv, ta'lim samaradorligi ,o'qituvchini almashtirish, ta'limda innovatsiyalar, hissiy qo'llab-quvvatlash ,ta'limda integratsiya, o'quvchi motivatsiyasi

Ключевые слова: искусственный интеллект, ИТ-образование, искусственный интеллект в образовании, роль учителя, вспомогательный инструмент, образовательный процесс, педагогические технологии, индивидуальный подход, эффективность обучения, замена учителя, инновации в образовании, эмоциональная поддержка, интеграция в образовании, мотивация учащихся

Keywords: artificial intelligence, IT education, artificial intelligence in education, the role of the teacher, an auxiliary tool, the educational process, pedagogical technologies, an individual approach, educational effectiveness, teacher replacement, innovations in education, emotional support, integration in education, student motivation

IT darslarida sun'iy intellektdan foydalanish: yordamchi vositami yoki

o‘qituvchi o‘rnini bosuvchi vositami?Sun'iy intellektning (AI) jadal rivojlanishi turli sohalarga, jumladan, ta'limga ham chuqur ta'sir ko'rsatdi. Texnologiya ham mavzu, ham vosita bo'lgan IT darslarida AI integratsiyasi noyob imkoniyatlar va muammolarni keltirib chiqaradi. O'tkir savol tug'iladi: AIni faqat o'qituvchilarga yordam berish uchun yordamchi vosita sifatida ko'rish kerakmi yoki u o'qituvchi rolini samarali ravishda o'rnini bosa oladimi?

AI IT ta’limida yordamchi vosita sifatida

AI ning IT ta'limini qo'llab-quvvatlash salohiyati shubhasizdir. Sun'iy intellektga asoslangan platformalar har bir talabaning tezligi va uslubiga moslashtirilgan shaxsiy o'rganish tajribasini taqdim etishi mumkin. Misol uchun, aqlli repetitorlik tizimlari talabalarning dasturlash yoki algoritmlardagi zaif tomonlarini aniqlashi va kamchiliklarni bartaraf etish uchun moslashtirilgan mashqlarni taklif qilishi mumkin. Bunday tizimlar uzluksiz fikr almashish imkonini beradi, faol o'rganishni rag'batlantiradi va talabalarning faolligini oshiradi.

Bundan tashqari, AI muntazam va ko'p vaqt talab qiladigan vazifalarni bajarishi mumkin, masalan, topshiriqlarni baholash, talabalarning muvaffaqiyatini kuzatish va ma'muriy ishlarni boshqarish. Bu o‘qituvchilarga ko‘proq e’tiborni ijodiy dars rejalarini ishlab chiqish, maslahat berish va muhokamalarga ko‘maklashish, shu orqali ta’limning umumiy sifatini oshirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, virtual laboratoriyalar va simulyatorlar kabi sun'iy intellektga asoslangan vositalar an'anaviy sinf sharoitida takrorlash qiyin bo'lishi mumkin bo'lgan murakkab IT tushunchalari bilan amaliy tajribani taklif qiladi. Ushbu interfaol vositalar tushunishni kuchaytiradi va talabalarni real dunyo ilovalariga tayyorlaydi.O'qituvchi o'rnini bosuvchi sifatida AIning cheklovlari ushbu afzalliklarga qaramay, AI hozirda o'qitishda muhim bo'lgan muhim insoniy

fazilatlarga ega emas. O'qituvchining roli ma'lumotni etkazib berishdan tashqarida - u hissiy qo'llab-quvvatlash, motivatsiya, axloqiy yo'l-yo'riq va sinf dinamikasiga dinamik moslashish qobiliyatini o'z ichiga oladi. AI empatiya, sezgi yoki o'quvchilarning individual ehtiyojlari va ijtimoiy o'zaro ta'sirlarni to'liq tushunishni to'liq takrorlay olmaydi.Bundan tashqari, ta'lim faqat texnik ko'nikmalarni egallashdan iborat emas; tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishga qaratilgan. O'qituvchilar munozaralar, munozaralar va hamkorlikdagi loyihalar - insoniy mulohazalar va moslashuvchanlikni talab qiladigan faoliyatlar orqali ushbu vakolatlarni osonlashtiradi.

Axloqiy xavotirlar, shuningdek, sun'iy intellektni o'rinbosar sifatida ko'rib chiqishda ham paydo bo'ladi. O'qitish uchun sun'iy intellektga bog'liqlik ta'limdagi insoniy aloqani kamaytirishi mumkin, bu esa o'quvchilarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin. Shuningdek, AI algoritmlariga xos bo'lgan ma'lumotlarning maxfiyligi va o'rganish natijalariga ta'sir qiladigan noto'g'ri qarashlar xavfi mavjud.

Muvozanatli integratsiya sari eng samarali yondashuv sun'iy intellektni o'qituvchilarning o'rnini bosish o'rniga ularni qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida integratsiyalashdan iborat. Ma'lumotlarni tahlil qilish, shaxsiylashtirilgan o'rganish va avtomatlashtirishda sun'iy intellektning imkoniyatlaridan foydalangan holda o'qituvchilar o'qitish samaradorligini oshirishlari va o'quvchilarning turli ehtiyojlarini yanada samaraliroq hal qilishlari mumkin.

O'qituvchilar, o'z navbatida, o'quvchilarni har tomonlama barkamol mutaxassislar va mas'uliyatli shaxslar sifatida shakllantiradigan o'zgarmas insoniy ta'sir - murabbiylik, ilhom va axloqiy yo'l-yo'riqni taqdim etadilar. Ushbu sinergiya texnologiyaning kuchli tomonlarini va inson tushunchasini o'zida mujassamlashtirgan yanada boy, moslashuvchan o'quv muhitini yaratadi.

Sun'iy intellekt IT-ta'limda transformatsion salohiyatga ega bo'lib, o'rganishni boyitish va o'qituvchilarning ish yukini kamaytirishning innovatsion usullarini taklif etadi. Biroq, AI birinchi navbatda to'liq o'rinbosar emas, balki o'qituvchi rolini qo'llab-quvvatlaydigan va kuchaytiradigan yordamchi vosita sifatida ko'rib chiqilishi kerak. Ushbu muvozanatni saqlash IT-ta'limning ham texnologik jihatdan ilg'or, ham chuqur insonga yo'naltirilganligini ta'minlaydi, talabalarni nafaqat IT ko'nikmalarini egallashga, balki o'zaro bog'langan, murakkab dunyoda rivojlanishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education*. Pearson.

— Ushbu hisobotda ta'limda sun'iy intellektning imkoniyatlari va cheklovlari haqida keng tahlil berilgan.

2. **Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019).** *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Center for Curriculum Redesign.

— Ta'lim jarayonida AI ning roli, uning yordamchi vosita sifatida qo'llanilishi va o'qituvchining o'rnini bosuvchi sifatida cheklovlari haqida batafsil.

3. **Woolf, B. P. (2010).** *Building Intelligent Interactive Tutors: Student-Centered Strategies for Revolutionizing E-Learning*. Morgan Kaufmann.

— Aqlli repetitor tizimlari va ta'limda interaktiv AI vositalari haqida asosiy manba.

4. **Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020).** "Artificial Intelligence in Education: A Review." *IEEE Access*, 8, 75264-75278.

— AI texnologiyalarining ta'limda qo'llanilishi va ularning ta'lim sifatiga ta'siri haqida ilmiy maqola.

5. **Selwyn, N. (2019).** *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education*. Polity Press.
— AI ning o‘qituvchi o‘rnini bosish ehtimoli va bu jarayondagi muammolar tahlili.

6. **UNESCO (2021).** *Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development*. UNESCO Report.

— Ta’lim sohasida sun’iy intellektni joriy etishning ijtimoiy-axloqiy va texnik masalalari.

Onlayn resurslar:

EdTech Magazine, "How AI Is Changing Education" (2022)

Brookings Institution, "AI and the Future of Learning" (2021)